

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної
програми «Педіатрія»

 Тетяна КРЮЧКО

«31» 08 2022 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради
стоматологічного факультету

 Алла СИДОРОВА

Протокол від «31» 08 2022 № 1

СИЛАБУС

ФТИЗІАТРІЯ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ДИТЯЧОГО ВІКУ

(назва навчальної дисципліни)

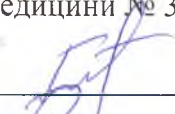
Обов'язкова навчальна дисципліна

(навчальна дисципліна обов'язкова/ вибіркова)

рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	228 «Педіатрія»
кваліфікація освітня	магістр педіатрії
кваліфікація професійна	лікар
освітньо-професійна програма	«Педіатрія»
форма навчання	денна
курс(и) та семестр(и) вивчення навчальної дисципліни	IV курс VII – VIII семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією

Зав. кафедри Оксана БОРЗИХ

Протокол від «26» серпня 2022 р. № 1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Ярешко Анатолій Григорович, доктор медичних наук, професор; Куліш Марина Володимирівна
Профайл викладачів	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	(0532) 68-03-19
E-mail:	phthisiology@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті університету	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3,0 / 90, із них:

Лекції (год.) – 8

Семінарські заняття (год.) – не передбачені робочою навчальною програмою

Практичні заняття (год.) – 30

Самостійна робота (год.) – 52

Вид контролю: підсумковий модульний контроль

Політика навчальної дисципліни

Організація освітнього процесу за освітньою компонентою «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» реалізується на кафедрі внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією Полтавського державного медичного університету відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті» та інших діючих нормативних документів (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenti>).

Проведення освітнього процесу за дисципліною «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» в особливих умовах (військовий стан, карантин під час пандемії та ін.) відбувається за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема лекції та практичні заняття проводяться з використанням платформи ZOOM, Google Meet, Google Classroom та ін.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навичками та компетентностями з навчальної дисципліни «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку», дотримуючись принципів академічної доброчесності – «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету» (https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/Sj670MBVmC9qGVuTmH_U8k9ZGKuX3DlzIwRNr8pBu.pdf?_ga=2.258226506.1531052886.1673862262-1300049335.1674110252).

Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, дотримання норм законодавства про авторське право, надання достовірної інформації про результати початкової та наукової діяльності. Порухенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація, списування, хабарництво. За порушення академічної

доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до відповідальності згідно нормативних документів.

Присутність здобувачів вищої освіти на всіх видах занять є обов'язковою (окрім випадків за поважною причиною), запізнення на заняття є недопустимим!

Опис навчальної дисципліни

«Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» є клінічною навчальною дисципліною, під час вивчення якої відбувається засвоєння здобувачами вищої освіти базових теоретичних знань з питань діагностики, лікування та профілактики туберкульозу у дітей та підлітків, діагностики ускладнень туберкульозу, що потребують надання невідкладної допомоги, організації надання медичної допомоги хворим на туберкульоз на первинному, вторинному та третинному рівнях. Засвоєння теоретичного матеріалу супроводжується набуттям відповідних інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни:

пререквізити – «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» як навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні здобувачами вищої освіти анатомії людини з особливостями дитячого віку; гістології, цитології та ембріології з особливостями дитячого віку; фізіології з особливостями дитячого віку; мікробіології, вірусології та імунології; патофізіології з особливостями дитячого віку; патоморфології з особливостями дитячого віку; радіології; фармакології; пропедевтики внутрішньої медицини; пропедевтики педіатрії; гігієни та екології з гігієною дитячого та підліткового віку й інтегрується з цими дисциплінами;

постреквізити - «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» як навчальна дисципліна передбачає при вивченні взаємозв'язок з наступними дисциплінами: внутрішня медицина, в т.ч. професійні хвороби, клінічна фармакологія; хірургія, в т.ч. дитяча хірургія, нейрохірургія; педіатрія з дитячими інфекційними хворобами, клінічною імунологією та алергологією; неврологія з особливостями дитячого віку; оториноларингологія з особливостями дитячого віку; офтальмологія з особливостями дитячого віку; інфекційні хвороби; дерматологія, венерологія з особливостями дитячого віку; екстрена та невідкладна медична допомога, онкологія та радіаційна медицина з особливостями дитячого віку; акушерство і гінекологія з гінекологією дитячого віку; урологія з особливостями дитячого віку та формування умінь застосовувати знання з фтизіатрії в процесі подальшого навчання і у професійній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

– метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними проблемами у сучасній фтизіатрії, оволодіння знаннями з організації надання медичної допомоги хворим на туберкульоз дітям та підліткам, формування у здобувачів вищої освіти основ клінічного мислення, набуття професійних компетентностей обстеження хворої на туберкульоз дитини (підлітка), проведення диференційної діагностики туберкульозу з іншими хворобами, встановлення діагнозу, призначення лікування та надання екстреної медичної допомоги при невідкладних станах;

– основними завданнями вивчення дисципліни є опанування здобувачами вищої освіти навичок діагностики, лікування та профілактики туберкульозу у дітей та підлітків, діагностики ускладнень туберкульозу, що вимагають невідкладної допомоги, організації надання медичної допомоги хворим на туберкульоз на первинному, вторинному та третинному рівнях.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна

Компетентності:

– інтегральна:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю 228 «Педіатрія» в умовах неповної або обмеженої інформації з урахуванням можливостей інноваційної медицини в мультидисциплінарному контексті соціальної та етичної відповідальності;

– загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
7. Здатність працювати в команді.
8. Навички міжособистісної взаємодії.
9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
10. Здатність спілкуватись іноземною мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

– спеціальні (фахові):

1. Навички опитування та клінічного обстеження дітей різних вікових груп.
2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних, інструментальних досліджень та оцінки їх результатів з урахуванням вікових нормативних показників.

3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
4. Здатність до визначення необхідного режиму навчання, праці, відпочинку здорових дітей та при лікуванні захворювань.
5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні захворювань.
6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань.
7. Здатність до діагностування невідкладних станів в дорослій та дитячій популяції.
8. Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги дорослим та дітям.
9. Навички надання екстреної медичної допомоги.
10. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.
11. Навички виконання медичних маніпуляцій.
12. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
13. Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб.
14. Здатність до проведення експертизи працездатності.
15. Здатність до ведення медичної документації.
16. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації.
17. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
18. Здатність створювати й впроваджувати науково-дослідні проекти в системі охорони здоров'я.
19. Наслідування принципів дотримання фахової та академічної доброчесності з усвідомленням відповідальності за достовірність представлених наукових результатів.

Програмні результати навчання:

1. Володіти фундаментальними знаннями з базових та клінічних біомедичних наук у сфері професійної діяльності. Вміти здійснювати фахову діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань для здійснення безперервного професійного розвитку.
2. Вміти отримувати й використовувати спеціалізовані концептуальні знання для майбутніх наукових здобутків у сфері охорони здоров'я, при проведенні досліджень, критичному осмисленні проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.
3. Знати будову, особливості функціонування окремих органів і систем у дорослих та дітей різного віку в цілому в нормі, при розвитку патологічних процесів, захворювань; вміти використовувати набуті знання в подальшому навчанні та у практичній діяльності лікаря.
4. Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез життя і захворювання, спадковий анамнез в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу або вдома у хворого, в тому числі з урахуванням вікових особливостей хворого.
5. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або

інструментальні). Оцінювати інформацію з метою проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2), використовуючи знання про дитину, її органи й системи, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень відповідно віку (за списком 4).

6. Виділяти та фіксувати провідний клінічний симптом або синдром (за списком 1); встановлювати найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання (за списком 2) з подальшим визначенням характеру (консервативне, оперативне) та принципів лікування хворих при захворюваннях (за списком 2).
7. Визначати необхідний режим навчання, праці та відпочинку, а також харчування у здорового контингенту населення і при лікуванні хворих на захворювання (за списком 2) в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах.
8. Визначати тактику та вміти надавати екстрену медичну допомогу на підставі провідного клінічного синдрому (тяжкості стану) та діагнозу невідкладного стану (за списком 3) в умовах обмеженого часу за допомогою стандартних схем.
9. Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувальної установи, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта, використовуючи знання про будову його органів та систем, анатомо-фізіологічні та вікові особливості, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та використовуючи стандартні методики.
10. Планувати заходи для запобігання розповсюдження інфекційних хвороб (за списком 2) в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу на підставі результатів епідеміологічного обстеження осередків інфекційних хвороб, епідеміологічного аналізу, використовуючи існуючі профілактичні та протиепідемічні методи. Виявляти групи ризику, території ризику, час ризику, фактори ризику та здійснювати епідеміологічний аналіз інфекційної захворюваності населення.
11. Знаходити необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерел, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію в професійній діяльності. Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.
12. Визначати наявність та ступінь обмежень життєдіяльності, виду, ступеню та тривалості непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг.
13. Готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність, використовуючи офіційні облікові документи, за узагальненою формою в електронній та паперовій формах; вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (історію розвитку дитини, контрольну карту диспансерного спостереження, карту амбулаторного/стаціонарного хворого, історію хвороби, індивідуальну карту ведення вагітної, обмінну карту, історію пологів, санаторно-курортну карту, листок непрацездатності, документацію для МСЕК тощо), використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів.

14. Проводити скринінг щодо виявлення найважливіших неінфекційних захворювань; оцінювати в динаміці та при співставленні з середньо статичними даними показники захворюваності, в тому числі хронічними неінфекційними захворюваннями, інвалідності, смертності, інтегральні показники здоров'я.
15. Зрозуміло представляти власні знання, висновки та аргументи з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.
16. Досліджувати обсяги та результативність діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я в динаміці та при співставленні їх з середньо статичними і кращими в сфері діяльності. Проводити відбір та використовувати уніфіковані клінічні протоколи щодо надання медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини. Приймати участь у розробці локальних протоколів надання медичної допомоги.
17. Організовувати роботу медичного персоналу в команді, підрозділі, закладі. Взаємодіяти з колегами у своєму закладі та в інших закладах охорони здоров'я, підлеглими та керівниками; організовувати взаємодію з організаціями та установами поза сектором охорони здоров'я; формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів.
18. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
19. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та 12 обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.
20. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
21. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклуються) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- основні епідеміологічні показники поширеності туберкульозу;
- фактори ризику виникнення туберкульозу у дітей та підлітків;
- патогенез туберкульозу;
- провідні клінічні симптоми та синдроми туберкульозу у дітей та підлітків;
- лабораторні методи діагностики туберкульозу у дітей та підлітків;
- мікробіологічні методи діагностики туберкульозу у дітей та підлітків;
- променеві методи діагностики туберкульозу у дітей та підлітків;
- методи діагностики латентної туберкульозної інфекції у дітей та підлітків;
- гістологічну діагностику туберкульозу;
- критерії активності туберкульозу;
- клінічну класифікацію туберкульозу;
- первинні та вторинні форми туберкульозу різної локалізації;
- диференційну діагностику туберкульозу з іншими хворобами;
- режими антимікобактеріальної терапії туберкульозу із збереженою чутливістю до антибактеріальних препаратів і хіміорезистентного туберкульозу;

- побічні реакції на протитуберкульозні препарати;
- ускладнення туберкульозу;
- заходи профілактики туберкульозу у дітей та підлітків;
- заходи інфекційного контролю;
- особливості перебігу туберкульозу на фоні ВІЛ-інфекції/СНІДу, виразкової хвороби шлунку та 12-ти палої кишки, професійних пилових хвороб, цукрового діабету та інших хвороб;
- особливості перебігу туберкульозу у вагітних і породіль.

вміти:

- виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми туберкульозу у дітей та підлітків;
- призначати і аналізувати результати лабораторних, мікробіологічних, променевих, гістологічних методів діагностики туберкульозу у дітей та підлітків;
- аналізувати результати туберкулінових проб та квантиферонового тесту;
- проводити диференційну діагностику туберкульозу з іншими хворобами;
- встановлювати вірогідний попередній та клінічний діагноз туберкульозу;
- призначати лікування хворим на чутливий та хіміорезистентний туберкульоз і визначати результати лікування;
- призначати профілактичне лікування латентної туберкульозної інфекції;
- діагностувати та надавати екстрену допомогу при невідкладних станах у хворих на туберкульоз;
- планувати та проводити протиепідемічні та профілактичні заходи для запобігання розповсюдження туберкульозу у вогнищах туберкульозної інфекції;
- визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду;
- вести медичну документацію щодо пацієнта з туберкульозом.

Тематичний план лекцій за модулем із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Фтизіатрія з особливостями дитячого віку		
1	Визначення поняття туберкульозу. Історія розвитку фтизіатрії. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія та патогенез туберкульозу. Основні питання: Визначення туберкульозу як хвороби. Історія розвитку фтизіатрії. Значення праць Гіпократата, Авіценни, Р. Лаєнека, Р. Коха у вивчення туберкульозу. Роль М.І. Пирогова, Кальмета і Герена, С.П. Боткіна, Ф.Г. Яновського, О.А.Киселя, З. Ваксмана, М.С. Пилипчука, О.С. Мамолати, К. Стібла у розвитку вчення про туберкульоз. Епідеміологія туберкульоз в Україні та в світі. Етіологія та патогенез туберкульозу.	2
2	Діагностика туберкульозу. Основні питання: Симптоми, що можуть свідчити про туберкульоз. Місце лабораторних методів у виявленні туберкульозу. Показання, переваги і недоліки мікроскопічної діагностики туберкульозу. Культуральні методи виявлення мікобактерій туберкульозу на рідкому і щільному поживному середовищі. Тести медикаментозної чутливості.	2

	Молекулярно-генетична діагностика туберкульозу. Методи Xpert MTB/RIF і GenoType MTBDRplus: особливості застосування, показання, переваги і недоліки, інтерпретація результатів. Роль променевих методів дослідження в діагностиці туберкульозу. Роль інструментальних та інвазивних методів у підтвердженні діагнозу. Туберкулінодіагностика. Квантифероновий тест.	
3	Клінічна класифікація туберкульозу. Клінічні форми первинного та вторинного туберкульозу. Основні питання: Клінічна класифікація туберкульозу. Генералізований (міліарний) туберкульоз. Клінічні форми первинного туберкульозу: туберкульоз невстановленої локалізації, первинний туберкульозний комплекс, туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів: патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Клінічні форми вторинного туберкульозу: вогнищевий, інфільтративний, туберкульома, казеозна пневмонія, фіброзно-кавернозний, циротичний туберкульоз: патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Плеврит туберкульозної етіології: патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	2
4	Лікування та профілактика туберкульозу. Основні питання: Класифікація протитуберкульозних препаратів. Стандартні, індивідуальні, емпіричні режими хіміотерапії туберкульозу. Побічні ефекти хіміотерапії туберкульозу, стратегії їх подолання. Моніторинг лікування, оцінка ефективності. Визначення результатів лікування туберкульозу. Прихильність до лікування. Методи формування і підтримки прихильності. Методи хірургічного лікування легеневого і позалегового туберкульозу. Поняття про осередки туберкульозної інфекції. Шляхи переривання ланцюга передачі туберкульозної інфекції. Поняття про інфекційний контроль та сферу його застосування. Щеплення вакциною БЦЖ: показання, протипоказання, техніка виконання, перебіг післявакцинального періоду, ускладнення. Хіміопротифілактика туберкульозу: види, показання, методика проведення.	2
	Разом	8

Тематичний план семінарських занять за модулем і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті – робочою навчальною програмою не передбачено

Тематичний план практичних занять за модулем і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Фтизіатрія з особливостями дитячого віку Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії.		
1	Контроль і корекція знань по туберкульозу з базисних дисциплін. Епідеміологія, етіологія, патогенез туберкульозу. Основні питання: Основні епідеміологічні показники (інфікованість, хворобливість, захворюваність, смертність). Збудник туберкульозу, морфологічна будова, властивості, види мікобактерій туберкульозу (МБТ) та їх епідеміологічне значення. Мінливість МБТ (L-форми, фільтрівні форми; персистенція, реверсія). Хіміорезистентність МБТ: види, клінічне значення. Атипові	2

	мікобактерії. Стійкість МБТ у навколишньому середовищі. Джерела туберкульозної інфекції. Виділення мікобактерій у навколишнє середовище. Фактори ризику захворювання на туберкульоз. Шляхи зараження туберкульозом, поширення МБТ в організмі людини. Місцеві і загальні реакції на туберкульозну інфекцію. Імунітет при туберкульозі. Патогенез туберкульозу. Поняття про латентну туберкульозну інфекцію. Первинний і вторинний туберкульоз.	
Змістовий модуль 2. Виявлення та діагностика туберкульозу.		
2	Клінічна діагностика туберкульозу: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация. Курація хворих. Основні питання: Особливості клінічного обстеження хворого на туберкульоз: опитування (скарги, анамнез захворювання, перебіг, епідеміологічний анамнез, перенесені захворювання, умови праці та побуту), фізикальні методи обстеження: значення пальпації, перкусії та аускультация в обстеженні хворого на туберкульоз.	2
3	Лабораторна діагностика туберкульозу. Методи виявлення МБТ. Гістологічна діагностика туберкульозу. Курація хворих. Основні питання: Діагностичне значення змін у загальному аналізі крові у хворих на туберкульоз легень. Мікроскопічна діагностика туберкульозу. Культуральні методи дослідження мікобактерій туберкульозу на рідкому і щільному поживному середовищі. Тести медикаментозної чутливості. Молекулярно-генетична діагностика туберкульозу. Методи Xpert MTB/RIF і GenoType MTBDRplus: особливості застосування, показання, переваги і недоліки, інтерпретація результатів. Гістологічні ознаки туберкульозу.	2
4	Методи рентгенологічної діагностики туберкульозу. Курація хворих. Основні питання: Методи рентгенологічного обстеження хворих на туберкульоз органів дихання і внутрішньогрудних лімфатичних вузлів (рентгено-, томо- і флюорографія, комп'ютерна томографія, рентгеноскопія). Рентгенологічні синдроми: ураження кореня легень, дисемінації, інфільтрації, округлої тіні, порожнини, фіброзу. Клінічні форми туберкульозу легень у рентгенологічному зображенні.	2
5	Туберкулінодіагностика (проба Манту, проба Коха). Квантифероновий тест. Курація хворих. Основні питання: Поняття про туберкулін. Роль туберкулінодіагностики у виявленні латентної туберкульозної інфекції. Проба Манту з 2 ТО ППД-Л: мета постановки, техніка виконання, оцінка результатів. Поняття “віраж” туберкулінової проби. Диференціальна діагностика чутливості до туберкуліну у вакцинованих та інфікованих дітей і підлітків. Проба Коха: мета постановки, техніка виконання, оцінка результатів. Квантифероновий тест.	2
Змістовий модуль 3. Лікування та профілактика туберкульозу.		
6	Лікування хворих на туберкульоз: антимікобактеріальні препарати, протоколи лікування хворих на туберкульоз, патогенетичне та хірургічне лікування. Курація хворих. Основні питання: Класифікація протитуберкульозних препаратів, їх характеристика. Категорії лікування хворих на туберкульоз. Режимми лікування хворих на активний туберкульоз. Бактеріологічні засади лікування хворих на хіміорезистентний туберкульоз. Проведення протитуберкульозної терапії в амбулаторних умовах. Методи хірургічного лікування легеневого і позалегеневого туберкульозу. Критерії вилікування хворих на туберкульоз.	2

7	Профілактика туберкульозу. Інфекційний контроль. Курація хворих. Основні питання: Соціальна профілактика. Санітарна профілактика, її завдання. Поняття про осередки туберкульозної інфекції. Категорії осередків за ступенем епідеміологічної небезпеки, критерії її визначення. Робота в осередку туберкульозної інфекції з профілактики туберкульозу. Інфекційний контроль. Специфічна профілактика. Вакцинація БЦЖ: види вакцин, техніка виконання, протипоказання, перебіг після вакцинного періоду, ускладнення. Хіміопрофілактика туберкульозу: види, показання, методика проведення.	2
Змістовий модуль 4. Клінічна класифікація туберкульозу. Клінічні форми туберкульозу легеневої та позалегеневої локалізації. Ускладнення туберкульозу, що потребують надання невідкладної допомоги.		
8	Клінічна класифікація туберкульозу. Туберкульоз невстановленої локалізації, туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів, первинний туберкульозний комплекс: патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Курація хворих. Основні питання: Клінічна класифікація туберкульозу. Розділи класифікації, що відображають тип туберкульозного процесу, основні клінічні форми, характеристику туберкульозного процесу і його ускладнення, клінічну та диспансерну категорії обліку хворого, ефективність лікування хворих на туберкульоз, наслідки туберкульозу. Формулювання діагнозу туберкульозу згідно з класифікацією. Первинні форми туберкульозу: туберкульоз невстановленої локалізації, туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів, первинний туберкульозний комплекс: патогенез, клінічні прояви, діагностика, диференціальна діагностика.	2
9	Дисемінований туберкульоз легень. Міліарний туберкульоз. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Курація хворих. Основні питання: Патогенез дисемінованого туберкульозу легень. Клінічні варіанти перебігу (гострий (міліарний), підгострий, хронічний) та їх рентгенологічні ознаки. Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Міліарний туберкульоз: патогенез, клінічні варіанти, діагностика диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок: патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	2
10	Вогнищевий та інфільтративний туберкульоз легень. Казеозна пневмонія. Туберкульоз легень. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Курація хворих. Основні питання: Патогенез, клініка і діагностика вогнищевої та інфільтративної форм туберкульозу. Причини прогресування вогнищового, інфільтративного туберкульозу. Диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Причини розвитку казеозної пневмонії, особливості її перебігу. Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Туберкульоз легень. Класифікація туберкульозу. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	2

11	Фіброзно-кавернозний та циротичний туберкульоз легень. Туберкульозний плеврит. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування. Курація хворих. Основні питання: Фіброзно-кавернозний і циротичний туберкульоз легень: патогенез, клініка діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Туберкульозний плеврит: патогенез, клініка діагностика, диф. діагностика, лікування, наслідки.	2
12	Ускладнення туберкульозу: кровохаркання, легенева кровотеча, спонтанний пневмоторакс. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування. Невідкладні стани у хворих на туберкульоз. Курація хворих. Основні питання: Патогенез, клініка, діагностика і принципи лікування кровохаркання, легеневої кровотечі, спонтанного пневмотораксу. Надання екстреної допомоги при легеневій кровотечі, спонтанному пневмотораксі.	2
Змістовий модуль 5. Туберкульоз у поєднанні з іншими хворобами.		
13	Туберкульоз легень у поєднанні з іншими хворобами: клініка, діагностика, особливості перебігу та лікування. Основні питання: Особливості перебігу туберкульозу легень поєднаного з професійними пиловими хворобами: клініка, діагностика, лікування. Причини розвитку туберкульозу у хворих з ВІЛ-інфекцією. Клінічна картина, діагностика та лікування туберкульозу у ВІЛ-інфікованих. Профілактика туберкульозу у ВІЛ-інфікованих осіб. Вплив іншої супутньої патології (цукровий діабет, пневмоконіози, виразкова хвороба шлунка та 12-ти палої кишки та інш.) на перебіг туберкульозу: особливості перебігу, діагностики та лікування.	2
14*	Захист історії хвороби Основні питання: Обговорення і захист історії хвороби.	2
15	Підсумковий модульний контроль	2
	Разом	30

Примітка: * - тема, з якої обов'язково повинна бути позитивна оцінка.

Самостійна робота

№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	36
2.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять із зазначенням основних питань, що повинні бути вивчені: 1. Роль інструментальних та інвазивних методів у діагностиці туберкульозу. Основні питання: Роль ендоскопічних методів обстеження в діагностиці туберкульозу: види, показання, протипоказання, техніка виконання. Спірографія: показання, техніка виконання, оцінка результатів. Біопсія: види, показання, протипоказання, техніка виконання. 2. Туберкульоз позалегової локалізації.	2 10

	Основні питання: Туберкульозу кісток і суглобів: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Абдомінальний туберкульоз: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Туберкульоз шкіри: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Туберкульоз верхніх дихальних шляхів: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Туберкульоз очей: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Урогенітальний туберкульоз: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Туберкульоз периферичних лімфатичних вузлів: класифікація, патоморфогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.	
3.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	4
	Разом	52

Індивідуальні завдання

1. Аналіз практичних (проблемних) ситуацій щодо діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики туберкульозу, написання наукових робіт і виклад результатів власних досліджень на конференціях.
2. Участь в олімпіадах з навчальної дисципліни.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю

1. Основні епідеміологічні показники поширеності туберкульозу та їх оцінка.
2. Збудник туберкульозу, його типи, властивості. Поняття про персистування та реверсію мікобактерій туберкульозу.
3. Епідемічний процес при туберкульозі: джерело туберкульозної інфекції, шляхи передачі, сприйнятливі організми. Групи підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.
4. Патогенез туберкульозу.
5. Алгоритм дій лікарів закладів загальної лікарської мережі щодо виявлення туберкульозу при звертанні пацієнтів за допомогою.
6. Симптоми, що можуть свідчити про туберкульоз.
7. Метод мікроскопії мазка мокротиння: роль у виявленні туберкульозу, переваги та недоліки.
8. Культуральне дослідження мокротиння на рідкому і щільному середовищі: переваги та недоліки.
9. Молекулярно-генетичні методи виявлення МБТ: переваги та недоліки.
10. Методи визначення та види медикаментозної стійкості збудника туберкульозу.
11. Методи променевої діагностики туберкульозу.
12. Проба Манту з 2 ТО ППД-Л: мета виконання, техніка постановки, оцінка результатів. “Віраж” туберкулінових проб. Диференціальна діагностика чутливості до туберкуліну у вакцинованих та інфікованих дітей і підлітків.
13. Проба Коха: мета виконання, техніка постановки, оцінка результатів.
14. Квантифероновий тест: мета виконання, оцінка результатів, переваги і недоліки.

15. Характеристика основних протитуберкульозних препаратів (ізоніазид, рифампицин, піразинамід, етамбутол). Побічні реакції на протитуберкульозні препарати.
16. Режими лікування хворих на туберкульоз зі збереженою чутливістю до основних протитуберкульозних препаратів та хіміорезистентний туберкульоз.
17. Патогенетичне лікування туберкульозу.
18. Хірургічне лікування туберкульозу.
19. Осередки туберкульозної інфекції, їх класифікація, критерії визначення епідеміологічної небезпеки осередків туберкульозної інфекції, протиепідемічні заходи в осередку туберкульозної інфекції.
20. Інфекційний контроль.
21. Вакцинація БЦЖ: техніка виконання, протипоказання, перебіг після вакцинного періоду, ускладнення.
22. Хіміопротифілактика туберкульозу: види, показання, режими призначення.
23. Клінічна класифікація туберкульозу.
24. Туберкульоз невідомої локалізації: визначення, патогенез, клініка, діагностика.
25. Первинний туберкульозний комплекс: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
26. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
27. Дисемінований туберкульоз легень: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
28. Міліарний туберкульоз: визначення, патогенез, особливості клінічного перебігу, діагностика, диференціальна діагностика.
29. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
30. Вогнищевий туберкульоз легень: визначення, класифікація, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
31. Інфільтративний туберкульоз легень: визначення, патогенез, клініко-рентгенологічні варіанти інфільтратів, діагностика, диференціальна діагностика.
32. Казеозна пневмонія: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
33. Туберкульоз: визначення, класифікація, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
34. Фіброзно-кавернозний туберкульоз легень: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
35. Циротичний туберкульоз легень: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
36. Туберкульозний плеврит: визначення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.
37. Легенева кровотеча: класифікація, діагностика. Невідкладна допомога при легеневій кровотечі.
38. Спонтанний пневмоторакс: причини виникнення, клініка, діагностика. Невідкладна допомога при спонтанному пневмотораксі.
39. Особливості перебігу туберкульозу в поєднанні з іншими хворобами (ВІЛ-інфекції, професійних пилових хвороб, цукрового діабету та ін.): клініка, діагностика, особливості перебігу та лікування.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

1. Виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми туберкульозу.
2. Призначати і аналізувати результати лабораторних, мікробіологічних, променевих, гістологічних методів діагностики туберкульозу.
3. Оцінювати та аналізувати результати туберкулінових проб та квантиферонового тесту.
4. Проводити диференційну діагностику туберкульозу з іншими хворобами.
5. Встановлювати попередній та клінічний діагноз туберкульозу.
6. Діагностувати та надавати екстрену допомогу при невідкладних станах у хворих на туберкульоз.
7. Призначати лікування хворим на чутливий та хіміорезистентний туберкульоз і визначати результати лікування.
8. Призначати профілактичне лікування латентної туберкульозної інфекції.
9. Планувати та проводити протиепідемічні та профілактичні заходи для запобігання розповсюдження туберкульозу у вогнищах туберкульозної інфекції.
10. Вести медичну документацію щодо пацієнта з туберкульозом.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль.

Система поточного та підсумкового оцінювання

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Фтизіатрія з особливостями дитячого віку» є структурованими і передбачають комплексне оцінювання усіх видів навчальної діяльності, що виконуються здобувачами вищої освіти. Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності та підсумкового модульного контролю доводяться до відома здобувачів вищої освіти на початку вивчення дисципліни (перше практичне заняття).

На **початковому етапі** практичного заняття здійснюється тестовий контроль - не менше 10 тестових завдань вибіркового типу з однією правильною відповіддю. Його результати оцінюються позитивно, якщо здобувач вищої освіти дав **не менше 60%** правильних відповідей. У загальній оцінці поточної навчальної діяльності цей етап становить 20%. На першому занятті тестовий контроль є вхідним контролем рівня знань здобувачів вищої освіти.

На **основному етапі** практичного заняття оцінюється знання здобувачем вищої освіти теоретичного матеріалу шляхом усного опитування та виконання практичної роботи (**обстеження хворого на туберкульоз**):

- збір скарг, анамнезу хвороби і життя, епідеміологічного анамнезу; огляд і фізикальне обстеження хворого (виявлення патологічних змін з боку досліджуваних органів);
- вміння аналізувати та інтерпретувати результати обстеження хворого, дані рентгенологічного, лабораторних і функціональних методів дослідження;
- вміння правильно обґрунтувати висновки щодо діагнозу хворого, призначати режим лікування і визначити прогноз щодо життя і одужання хворого.

У загальній оцінці поточної навчальної діяльності цей етап становить 50% за умови впевненої демонстрації навичок діагностики туберкульозу.

На **кінцевому етапі** практичного заняття контроль теоретичної і практичної підготовки здійснюється за допомогою ситуаційних задач, що дозволяє оцінити ступінь досягнення навчальної мети. Він оцінюється **позитивно** за умови, що здобувач вищої освіти правильно вирішив 60% завдань. У загальній оцінці поточної навчальної діяльності цей етап становить 30%.

Контроль за самостійною роботою здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом перевірки виконання завдань в навчальному посібнику «Фтизіатрія» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 228 «Педіатрія».

Обов'язковим видом роботи здобувачів вищої освіти є курація хворого з написанням **історії хвороби**. За написання і захист історії хвороби здобувач вищої освіти отримує оцінку на останньому практичному занятті, що передуює підсумковому модульному контролю.

Критерії оцінювання історії хвороби:

«**Відмінно**» – історія хвороби написана методично вірно, без зауважень;

«**Добре**» – історія хвороби написана методично вірно, але окремі розділи недостатньо деталізовано;

«**Задовільно**» – мають місце зауваження щодо повноти та послідовності описання розділів;

«**Незадовільно**» – порушено схему та правила написання історії хвороби, мають місце суттєві помилки в описанні результатів фізикальних, лабораторних, мікробіологічних, променевих та інших методів обстеження хворого. В цьому випадку здобувачу вищої освіти надається можливість переписати історію хвороби з урахуванням зауважень (історія хвороби обов'язково повинна бути написана і захищена на позитивну оцінку).

Оцінка здобувача вищої освіти відповідає відношенню встановленого при оцінюванні рівня сформованості професійних і загальних компетентностей до запланованих результатів навчання (у відсотках). При цьому використовуються стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти (таблиця 1), представлена в «Положенні про організацію і методику оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті» (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenti>).

Після поточного заняття, що передуює підсумковому модульному контролю проводиться конвертація сумарної оцінки поточної успішності за модуль за традиційною 4-бальною шкалою у багатобальну (максимум 120 балів). Конвертація проводиться за наступним алгоритмом:

– підраховується середня оцінка здобувача вищої освіти за традиційною 4-бальною шкалою, отримана протягом поточних занять (з точністю до сотих бала);

– для одержання конвертованої багатобальної сумарної оцінки поточної успішності за модуль середню оцінку отриману за традиційною 4-бальною шкалою треба помножити на коефіцієнт 24. Винятком є випадок, коли середня за традиційною 4-бальною шкалою оцінка складає 2 бала. У цьому разі здобувач вищої освіти отримує 0 балів за багатобальною шкалою;

– середній бал поточної успішності розраховується на загальну кількість занять у модулі, а не на фактично відвідану здобувачем вищої освіти.

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК та традиційній чотирьох бальній оцінці (**таблиця 2**) представлена в «Положенні про організацію і методику оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті», додаток 1 (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenty>).

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля на останньому занятті. До підсумкового модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які не мають невідпрацьованих пропусків лекційних і практичних занять, засвоїли теми винесені на самостійне опрацювання, виконали всі види навчальних завдань, передбачені навчальною програмою (написали і захистили історію хвороби на позитивну оцінку), і при вивченні модуля набрали за поточну навчальну діяльність кількість балів, не менше за мінімальну (72 бали).

Якщо здобувач вищої освіти відвідав усі практичні заняття, але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність (середній бал - менше 3,0), він не допускається до ПМК. Для отримання допуску до ПМК йому потрібно перескласти незадовільні оцінки за поточну навчальну діяльність.

Здобувачі вищої освіти які під час вивчення модуля мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно (**таблиці 2**), при цьому присутність здобувача вищої освіти на ПМК є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

Контроль теоретичної та практичної підготовки здобувача вищої освіти під час підсумкового модульного контролю здійснюється за наступним регламентом:

1. Проведення **тестового контролю** (протягом 20 хвилин - виконання **20 тестових завдань** вибіркового типу з однією правильною відповіддю).
2. Розв'язання **однієї ситуаційної задачі** протягом 10 хвилин.
3. Інтерпретація **трьох рентгенограм письмово** протягом 30 хвилин.

Завдання для підсумкового модульного контролю стандартизовані й спрямовані на контроль досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання. Перевірка виконання завдань здійснюється викладачем під час підсумкового модульного контролю по мірі їх виконання.

Результат підсумкового модульного контролю оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Комплексна кількість балів, яку здобувач вищої освіти набирає за результатами підсумкового модульного контролю, має такі складові:

1. За результатами **тестового контролю** здобувач вищої освіти може отримати до 40 балів (1 правильна відповідь – 2 бали; 20 правильних відповідей x 2 бали = 40 балів).
2. За правильну відповідь на питання **ситуаційної задачі** здобувач вищої освіти отримує 10 балів.
3. За правильну **інтерпретацію рентгенограм** здобувач вищої освіти може отримати до 30 балів (правильна інтерпретація 1 рентгенограми – 10 балів, 3 рентгенограми x 10 балів = 30 балів).

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти за результатами підсумкового модульного контролю – 80 балів, мінімальна – 50 балів.

Підсумковий модульний контроль вважається не складеним, якщо здобувач вищої освіти набрав менше 50 балів.

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. «Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету» (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenti>)) результати оцінювання, отримані під час складання ПМК йому не зараховуються і виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувач вищої освіти має право на складання та два перескладання ПМК. Перескладання ПМК здійснюється за регламентом затвердженим «Положенням про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті» (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/departement-npr/normativni-dokumenti>).

Підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів поточної успішності та балів, отриманих за ПМК. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів студент отримує за поточну успішність).

Методи навчання

- **вербальні** (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, тематична дискусія, мозковий штурм, кейс-метод);
- **наочні** (демонстрація);
- **практичні** (курація хворих, описання рентгенограм, інтерпретація даних лабораторно-інструментальних методів діагностики, розв'язання ситуаційних задач, імітаційні завдання).

Форми та методи оцінювання

- усне опитування,
- письмовий (тестовий) контроль,
- програмне комп'ютерне тестування,
- виконання ситуаційних завдань,
- практична перевірка рівня оволодіння практичними навичками,
- самоконтроль, методи самооцінки.

Методичне забезпечення

1. Методичні розробки лекцій.
2. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час підготовки до практичних занять та на занятті.
3. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти над вивченням тем, винесених на самостійне опрацювання.
4. Рекомендована література.
5. Мультимедійні презентації.
6. Матеріали для контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти (тести, тести з банку ліцензованих іспитів «Крок-2», ситуаційні задачі, рентгенограми та комп'ютерні томограми органів грудної клітки, історії хвороби; результати лабораторних, бактеріологічних, інструментальних та гістологічних досліджень).

Рекомендована література

Базова

1. Фтизіатрія : навчальний посібник / А.Г. Ярешко, М.В. Куліш, А.К. Вородюхіна. – Полтава : «Астроя», 2021. – 186 с.
2. Фтизіатрія : нац. підруч. / В.І. Петренко, Л.Д. Тодоріко, Л.А. Грищук [та ін.] ; за ред. В.І. Петренка. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 472 с.

Допоміжна

1. Ведення побічних реакцій під час лікування хворих на туберкульоз та ко-інфекцію (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД) : метод. посібник для лікарів. – Київ, 2016. – 93 с.
2. Клінічно-рентгенологічний атлас з діагностики захворювань легень: навчальний посібник / Л.Д. Тодоріко, І.О. Сем'янів, А.В. Бойко, В.П. Шаповалов. – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 342 с.
3. Організація виявлення та діагностики позагрудного туберкульозу у дітей : навчальний посібник / Л. І. Миколишин , З. І. Піскур ; Львів. нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького. - Львів : ЛНМУ, 2017. - 106 с.
4. Петренко, В. І. Позалегеновий і міліарний туберкульоз у хворих на коінфекцію туберкульоз / ВІЛ : навчальний посібник / В. І. Петренко, М.Г. Долинська, О. М. Разнатовська . - Київ : ДКС-Центр, 2015. - 112 с.
5. Профілактика туберкульозу : навчальний посібник для студентів і лікарів-інтернів ВНМЗ IV рівня акредитації та лікарів / В.І. Петренко, М.Г. Долинська, А.В. Александрін, В.В. Петренко – Київ : ТОВ «Ріджи», 2017. – 88 с.

Інформаційні ресурси

1. Керівні документи та інформаційні матеріали з туберкульозу. – Режим доступу : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/tuberkuloz/dlya-fakhivciv-z-tuberkulozu>
2. Child and Adolescent TB Training Course for Healthcare Workers: an Online Course. – Access mode: <https://coursesonline.theunion.org/theunion/2021/child-and-adolescent-tb-training-course-for-hcw/333811/faculty.presenter28s29.child.and.adolescent.tb.training.course.for.healthcare.html>
3. WHO: tuberculosis. – Access mode: https://www.who.int/health-topics/tuberculosis#tab=tab_1

Розробники

професор кафедри внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією, д.мед.н. А.Г. Ярешко,
асистент кафедри внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією М.В. Куліш